

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Антонина Тодорова Гегова, дм

Катедра анатомия и хистология, патология и съдебна медицина

Софийски университет „Св. Климент Охридски“, Медицински

факултет/УБ „Лозенец“

Относно

Процедура за присъждане на образователна и научна степен “ДОКТОР” по докторска програма „Кардиология”, в област на висше образование 7.Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.1.Медицина - на тема: **„Внезапна сърдечна смърт: епидемиология и клинично-морфологична характеристика“**

Автор на дисертацията: Д-р Борис Стефанов Славчев

Научен ръководител: Проф. д-р Теменуга Иванова Донова, дмн

Рецензията е изготвена съгласно заповед № РД 38-241/23.04.2018 г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ и в съответствие със Закона за развитие на академичния състав (ЗРАС), Правилника за приложение на ЗРАС (ПРЗРАС) и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“ София.

1. Кратки биографични данни:

Д-р Борис Славчев е роден на 16.06.1980 г. в град София. Завършил е с отличен успех висшето си образование по специалност медицина в МУ София през 2004 г. През 2010 г. придобива специалност по Вътрешни болести в Медицински Университет – София (след 5-годишна специализация в „Александровска болница“), а през 2016 год. му е призната специалност по Кардиология и правоспособност по Инвазивна кардиология. Професионалният опит на д-р Славчев включва работа като лекар ординатор в Клиника по Кардиология и сектор по Електрокардиостимулация на УБ „Света Екатерина“ в София от 2007 до 2010 година, а от м. май 2010 до момента - като лекар ординатор в Клиника по Кардиология /където се провежда специализацията му по Кардиология/ и като хонорован асистент към СУ „Св. Климент Охридски“ - в Университетска болница „Лозенец“ - София.

Специализирал е Кардиология и в клиники в Германия – през периода 2011-2012 г.

От 15 февруари 2017 г. д-р Борис Славчев е зачислен – за 3-годишен период - на докторантура на самостоятелна подготовка по професионално направление 7.1.Медицина, докторска програма „Кардиология“ към Катедра „Вътрешни болести, фармакология и клинична фармакология, педиатрия, епидемиология, инфекциозни и кожни болести“ - към СУ „Св. Климент Охридски“, с научен ръководител проф. д-р Теменуга Донова, дм, дмн. Поради завършване на дисертационния труд от д-р Славчев преди изтичане на 3-годишния срок, въз основа на решение на Факултетния съвет на МФ и доклад от Декана на МФ, Ректорът на СУ „Св.Климент Охридски“ го отчислява предсрочно с право на защита, считано от 01.03.2018 г.

Д-р Славчев владее свободно английски и немски език (подкрепено със съответни сертификати).

Член е на Дружеството на кардиолозите в България, на Дружеството по Инвазивна Кардиология в България, на Съсловното сдружение по кардиостимулация и електрофизиология в България и на Европейското кардиологично дружество.

2. Структура на дисертацията:

Дисертацията е съобразена с изискванията на правилника на СУ „Св. Климент Охридски“. Оформена е в обем от 112 страници, включващи:

- Заглавен лист
 - Използвани съкращения – 1 стр.
 - Въведение – 3 стр.
 - Литературен обзор - 18 стр.
 - Цел и задачи – 1 стр.
 - Материали и методи - 1 стр.
 - Резултати – 63 стр.
 - Обсъждане – 9 стр.
 - Изводи – 1 стр.
 - Приноси според автора – 1 стр.
 - Библиография – 10 стр. (включваща 153 литературни източници, 14 от които на кирилица и 139 - на латиница)
 - Списък на публикациите, свързани с дисертационния труд – 1 стр.
- Дисертацията е онагледена със 77 таблици и 14 фигури.

3. Актуалност на проблема:

Внезапната сърдечна смърт (ВСС) е една от водещите причини за естествена смърт в света, вкл. за нашата страна, което я определя като важен

здравен и социален проблем, наред с исхемичната болест на сърцето (ИБС), която е най-честата причина за ВСС. Високият процент (около 70% в някои проучвания) на починалите от сърдечни болести с картината на ВСС в извънболнична обстановка аргументира необходимостта от навременно идентифициране на лицата с повишен риск - с цел постигане на успешната й профилактика. Всичко това определя актуалността на проблема, вкл. с оглед проучване възможностите на методите на интервенционалната кардиология в това отношение.

Литературният обзор обхваща и представя аналитично резултатите от проучвания на причините за ВСС у нас и по света, представени в клиничен и морфологичен аспект, вкл. с клиничко-морфологични съпоставки. Широката и детайлна осведоменост на д-р Славчев по проблема му позволява насочване на труда му към най-резултатния подход в това отношение – формулирането на адекватни:

4. Цел и задачи:

Като **цел** на дисертационния труд д-р Славчев определя - да се анализират аутопсионните резултати от съдебно-медицински случаи с ВСС за период от 17 години в област Стара Загора и да се оцени влиянието на въвеждането на инвазивната кардиология върху честотата й.

За постигането на тази цел той формулира **седем адекватни задачи**.

5. Материали и методи:

- Проведен е ретроспективен анализ на смъртността в регион Стара Загора, обхващаш два периода: 2000-2012 г. (преди) и 2013-2016 г. (след въвеждането на инвазивната кардиология през 2012 г.). В проучването са включени 4911 смъртни случаи за период от 17 години (2000-2016), от които 1971 са на внезапна смърт (ВС), а 1358 на внезапна сърдечна смърт (ВСС). От починалите от ВС, мъже са 1257, на средна възраст 60 ± 15 години, а жени са 714, на средна възраст 68 ± 17 години. Направен е сравнителен анализ между периода 2009-2012 г. и 2013-2016 г., с оглед сравняване на причините за ВСС преди и след въвеждането на инвазивната кардиология в региона през 2012 година. Източник на използваните статистически данни е регистърът на Катедрата по съдебна медицина към Тракийски медицински университет град Стара Загора. Всички аутопсии са извършени с постановление за назначаване на съдебно-медицинска експертиза. При всички случаи е извършено хистологично изследване с оцветяване с хематоксилин-еозин на основните органи, с оглед установяване на причината на смъртта.

- Анализът е направен по следните демографски и клинични показатели: пол, населено място (за градското и селското население), населено място и пол, възраст – по декади, причина за смъртта, ССЗ и усложнения.
- Използвани са адекватни статистически методи на анализ.

6. Резултати:

Получените резултати са представени за целия период на проучването (2000-2016 г.) по причина за смъртта, с отчитане на различни рискови фактори:

- Причина за внезапна смърт (ВС)
- Разпределение по пол
- Разпределение по населено място
- Разпределение по пол и населено място
- Разпределение по възраст
- Причини за внезапна сърдечна смърт (ВСС)
- Причини за внезапна сърдечна смърт от остра сърдечна недостатъчност (ОСН)
- Внезапна сърдечна смърт от неврологични заболявания

При съпоставянето на ролята на рисковите фактори между двата периода, авторът акцентира на причините за ВСС от ОСН и на ВС от неврологични заболявания.

Резултатите са представени и онагледени убедително в таблици и фигури.

Периодът преди въвеждането на инвазивната кардиология (2000-2012) включва 3460 аутопсирани починали, при 36,85% от които се установяват проявите на внезапна смърт, с превалиране сред тях на случаите с внезапна сърдечна смърт. Периодът след въвеждането на инвазивната кардиология (2013-2016) включва 1451 аутопсионни случаи с 47% внезапна смърт.

Водеща причина за ВС за 2000-2016 са ССЗ. Това съвпада и с данните от световната литература, като е доказано, че половината от сърдечно-съдовата смъртност се дължи на ВСС.

През втория период (2013-2016) авторът установява значително намаление на ВСС - с 8.4% (от 72% на 63.6%), което свързва с въвеждането на инвазивната кардиология в региона през 2012 г. Селективната коронарна ангиография има важна роля в диагностиката на ИБС при пациенти с малигнени камерни аритмии и преживели ВСС. Според работната група на европейското дружество по кардиология има отчетлива редукция в честотата на ВСС посредством ефективна реваскуларизация. При статистическата

обработка на данните се установява, че в настоящото проучване има статистически значимо намаление на кардиологичните диагнози, водещи до ВС, което показва ползата от процедурата. По отношение на показателите пол, възраст и населено място не се откриват сигнификантни разлики между двата периода. Както в настоящото проучване, така и по литературни данни, честотата на ВСС е по-голяма сред мъжкия пол, градското население и след 50-годишна възраст. Като водещи причини за ВСС и за двата периода са идентифицирани ОСН и ОМИ. В световен мащаб ИБС е отговорна за 75% от случаите на ВСС. Проучването установява, че намалението на ВСС след въвеждането на инвазивната кардиология в региона се дължи на статистически значимо намаление на ОСН през втория проучван период. То се дължи главно на редукция (статистически значима) на хроничните форми на ИБС.

Наблюдаваното относително повишаване на случаите на ВСС с ОМИ и хипертонично сърце през втория период се дължи частично на намаляване на процента на хронични форми на ИБС, както и на описана във втория случай на ВСС, и доказана аутопсионно, стент тромбоза. Това показва нуждата от бъдещо допълнително усъвършенстване на техниките на стентирание и антиагрегантното лечение, както и на по-стриктно проследяване на високорисковите групи. За намаляване на ВСС биха допринесли и скринингът и по-агресивното лечение на артериалната хипертония. Ишемичният мозъчен инсулт (ИМИ) като причина за ВС от неврологичен произход, преобладава и в двата периода, при намаляване на мозъчните хеморагии през втория период. Намаляването на мозъчните хеморагии вероятно е свързано с подобреното лечение на тежките форми на артериалната хипертония, напредъка в диагностиката и лечението на мозъчните аневризми и редуцирането на честотата на приложение на системна фибринолиза. Авторът смята, че скринингът и идентифицирането на застрашените популации от ВСС би следвало да бъде един от приоритетите на съвременното здравеопазване.

Получените резултати от проучването са ценен източник на информация с възможност за още бъдещи и по-детайлни анализи.

Дисертантът установява различни комбинации от рискови фактори (РФ) за целия период, като с най-висока честота е ВСС при лица от мъжки пол, живеещи в градските райони и на възраст над 50 години.

При сравняване на данните за ВС преди и след създаване на структура по инвазивната кардиология през 2012 година в региона, се установява, че кардиологичните причини за ВС преобладават и за двата периода (2009-2012 и 2013-2016 година). Отделно е обособена група на починали внезапно от

исхемичен мозъчен инсулт (ИМИ) и мозъчна хеморагия, чести вторични усложнения на сърдечно-съдовите заболявания.

През втория период (2013-2016 г.) е установено значително намаление на ВСС с 8,4% (от 72% на 63,6%), което е свързано с въвеждането на инвазивната кардиология в региона през 2012 година.

По отношение на показателите пол, възраст и населено място, не са открити сигнификантни разлики между двата периода.

Като водещи причини за ВСС и за двата периода се идентифицира ОСН и острият миокарден инфаркт (ОМИ). Установено е, че намалението на ВСС след въвеждането на инвазивната кардиология в региона, се дължи на статистически значимо намаление на ОСН през втория период. То се дължи главно на редукция на хроничните форми на исхемична болест на сърцето (ИБС), което при статистическия анализ се доказва, че е статистически значимо.

Исхемичният мозъчен инсулт (ИМИ) като причина за внезапна смърт от неврологичен произход преобладава и в двата периода. След въвеждането на интервенционалното лечение на ССЗ се наблюдава статистически значимо увеличение на ИМИ и намаляване на мозъчните хеморагии през втория период.

При статистическата обработка се установява, че в проведеното сравнително ретроспективно проучване, след въвеждането на инвазивната кардиология, има статистически значимо намаление на кардиологичните диагнози, водещи до ВС, което доказва ползата от него, както е и в световната практика.

7. Приноси на дисертацията

Приносите на дисертационния труд имат както потвърдителна, така и важна научно-практическа стойност.

Особено висока оценка заслужава клинико-морфологичният подход при разработването на изключително актуалните медицински и социални проблеми в научния труд – стабилна база за достоверността на получените резултати, с възможност за използване на архивния морфологичен материал и при други значими разработки.

- 1.** За първи път у нас е проведено подробно епидемиологично проучване за 17- годишен период с цел идентифициране на водещите причини за внезапна смърт сред населението в определен регион на България, с данни за честотата на кардиологичните и други причини за ВС, разпределени по пол, възраст и населено място.

2. Проведен е подробен анализ на целия регион за посочения период на ВСС по отделни нозологични единици от кардиологията и по отделни нозологични единици – причина за ОСН.
3. Анализирани и идентифицирани са високо рисковите групи по възраст, пол и населено място, застрашени от ВСС.
4. Приносен характер имат сравненията по отношение на внезапната смърт преди и след въвеждане на интервенционалното лечение на ССЗ.

8. Публикации и научна дейност:

Във връзка с дисертационния си труд д-р Славчев има 5 научни публикации, 3 от които в български и 2 в чуждестранни списания (с IF). В една от публикациите той е първи автор.

9. Заключение:

Дисертационният труд на Д-р Борис Славчев **„Внезапна сърдечна смърт: епидемиология и клинико-морфологична характеристика“** разглежда компетентно актуален медицински и социален проблем и отговаря на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав на Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника за устройството и дейността на СУ „Св. Климент Охридски“ София за придобиване на научната степен „Доктор“ по докторска програма „Кардиология“.

Дисертантът д-р Славчев е широко информиран в областта на избраната научна тема, с възможности за добросъвестно и компетентно проучване, интерпретиране и свободно боравене с научните данни в българската и световната научна медицинска литература и прилагането им в практическата – диагностична и лечебна дейност.

Това ми дава основание да препоръчам убедено на уважаемите членове на научното жури да гласуват положително за присъждане на образователна и научна степен “ДОКТОР” на Д-р Борис Славчев, лекар ординатор и хоноруван асистент в Клиниката по Кардиология на УБ „Лозенец“ и СУ „Свети Климент Охридски“.

01.06.2018г.

доц. д-р Антонина Гегова, д.м.:

/........../